

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ DE DREPT**

**CONTENCIOSUL EXECUTĂRII PEDEPSELOR
ȘI AL MĂSURILOR EDUCATIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE**

- Cuprins și rezumat -

Coordonator:

prof. univ. dr. Gheorghică Mateuț

Doctorand:

Creța Maria Ofelia

2024

CUPRINS

Abrevieri	8
Preambul	9
I. Executarea pedepselor – etapa definitivă a procesului penal	15
<i>1. Considerații generale .....</i>	<i>15</i>
1.1. Repere istorice în etapa executării pedepselor	18
1.2. Variante ale sistemelor penitenciare	22
1.3. Aspecte de drept comparat ale etapei executării pedepselor	25
1.4. Evoluția regimului executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate în țara noastră	36
<i>2. Reglementări ale activității de executare.....</i>	<i>52</i>
2.1. Precizări prealabile	52
2.2. Regulele penitenciare europene	53
2.3. Regulele Nelson Mandela	55
<i>3. Principiile executării pedepselor și relația cu principiile fundamentale ale procesului penal .....</i>	<i>61</i>
3.1. Precizări prealabile	61
3.2. Principiul obligativității	63
3.3. Principiul executabilității	63
3.4. Principiul jurisdicționalității	63
3.5. Principiul continuității	64
3.6. Principiul legalității	64
3.7. Principiul oficialității	66
3.8. Principiul inevitabilității	67
3.9. Principiul umanismului	67
3.10. Principiul minimei intervenții	69
3.11. Principiul individualizării executării	69
3.12. Principiul profesionalizării în activitatea de asigurare a executării	70
3.13. Principiul implicării comunității	72
3.14. Principiul cointeresării delincentului	72
3.15. Principiu prevalenței rolului educativ executării	73
3.16. Relația cu principiile fundamentale ale procesului penal	73

4. Jurisdicția organelor de executare	75
4.1. Precizări prealabile	75
4.2. Judecătorul delegat cu executarea	76
4.3. Diferența dintre executarea administrativă și cea jurisdicțională	78
4.4. Organele jurisdicționale și organele administrative	79
Concluzii	80
II. Proceduri judiciare	83
1. Precizări prealabile	83
2. Procedura din instanța de executare	84
2.1. Mandatul de executare	84
2.2. Transmiterea mandatului de executare	87
2.3. Ordinul de interdicere a părăsirii țării.....	89
2.4. Erorile materiale	90
3. Proceduri ulterioare emiterii mandatului de executare	92
3.1. Aspecte prealabile	92
3.2. Începerea executării pedepsei	93
3.3. Procedura de predare în penitenciar	93
3.4. Primirea în penitenciar	95
3.5. Impedimente la executare în penitenciar	95
3.6. Documentarul penal	97
3.7. Perioada de început – carantina	99
3.8. Stabilirea regimului de executare	99
3.8.1. Aspecte prealabile	99
3.8.2. Comisia de analiză a regimului	103
3.8.3. Criteriile pentru stabilirea regimului	104
3.8.4. Procedura stabilirii regimului de executare în comisie	107
3.8.5. Regimul provizoriu	108
3.8.6. Analiza gradului de risc	111
3.8.7. Regimul de maximă siguranță	114
3.8.8. Regimul închis	116
3.8.9. Regimul semideschis	118
3.8.10. Regimul deschis	119

3.9. Schimbarea regimului de executare	122
3.9.1. Aspecte prealabile	122
3.9.2. Comisia de analiză a regimului de executare	123
3.9.3. Criteriile pentru schimbarea regimului	123
3.9.4. Procedura în comisia de analiză	127
4. Individualizarea regimului	131
5. Procedura disciplinară	133
5.1. Aspecte prealabile	133
5.2. Comisia de disciplină	133
5.3. Procedura disciplinară	134
5.4. Stabilirea sancțiunii	138
5.5. Probațiunea administrată în etapa cercetării disciplinare	140
5.6. Aspecte contencioase	141
6. Contestația la executare	145
6.1. Precizări prealabile	145
6.2. Cazurile contestației la executare	146
6.2.1. Când s-a pus în executare o hotărâre care nu era definitivă	146
6.2.2. Când executarea este îndreptată împotriva altei persoane decât cea prevăzută în hotărârea de condamnare	147
6.2.3. Când se ivește vreo nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare	148
6.2.4. Când se invocă amnistia, prescripția, grațierea sau orice altă cauză de stingere ori de micșorare a pedepsei	149
6.3. Competența de soluționare a contestației la executare	152
6.4. Procedura de soluționare a contestației la executare	152
6.5. Contestația privind executarea dispozițiilor civile	154
6.6. Contestația privitoare la amenzile judiciare	155
6.7. Contestația privitoare la cheltuielile judiciare	155
Concluzii	157
III. Judecătorul de supraveghere a privării de libertate – actor principal	158
1. Aspecte prealabile	158
2. Diferența dintre judecătorul delegat cu executarea și judecătorul de supraveghere a privării de libertate	159
2.1. Delegarea și desemnarea	159

2.2. Judecătorul delegat cu executarea hotărârilor penale	162
2.3. Judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate	165
3. <i>Origine si istoric al instituției judecătorului de supraveghere</i>	170
4. <i>Natura juridică a activității judecătorului de supraveghere</i>	184
5. <i>Atribuțiile judecătorului de supraveghere</i>	187
5.1. Atribuții administrativ jurisdicționale ale judecătorului de supraveghere	188
5.1.1. Plângerea privind stabilirea sau schimbarea regimului de executare	189
5.1.1.1. Procedura de soluționare a plângerii și a contestației	189
5.1.1.2. Aspecte contencioase	193
5.1.2. Plângerea împotriva hotărârii comisiei de disciplină	196
5.1.3. Plângerea formulată împotriva încălcărilor aduse drepturilor	200
5.1.3.1. Locul executării pedepsei – sursă a contenciosului	202
5.1.3.1.1. Aspecte introductive.....	202
5.1.3.1.2. Reglementări în materia stabilirii locului executării pedepsei	204
5.1.3.1.3. Controversă privind competența soluționării plângerilor în cazul transferurilor.....	209
5.1.3.1.4. Un conflict de competență inedit: judecătorul de supraveghere a privării de libertate și instanța de contencios administrativ	211
5.1.3.1.5. Poziția Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la soluționarea conflictului	214
5.1.3.1.6. Orientări jurisprudențiale în materia soluționării plângerilor legate de transfer	217
5.1.3.1.7. Transferul persoanelor condamnate prin prisma jurisprudenței CEDO	224
5.2. Atribuții cu caracter administrativ ale judecătorului de supraveghere	228
5.2.1. Audierea persoanelor deținute	229
5.2.2. Refuzul de hrană	232
5.2.2.1. Procedura refuzului de hrană	232
5.2.2.2. Hrănirea forțată	237
5.2.3. Participarea la procedura de înlocuire a măsurii internării în centrul de detenție sau în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice	239
5.2.3.1. Etapa administrativă	241
5.2.3.2. Etapa jurisdicțională	245
5.2.4. Participarea la procedura de acordare a liberării din centrul educativ sau de detenție	246

5.2.5. Participare la procedura pentru continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar	247
5.2.6. Acordarea avizului pentru recoltarea probelor biologice în vederea testării persoanei condamnate.....	249
5.2.7. Avizul pentru deschiderea și reținerea corespondenței	252
5.2.7.1. Procedura de acordare a avizelor	255
5.3. Obligația penitenciarului de a informa judecătorul	256
5.4. Efectuarea controalelor la locul de deținere	258
5.5. Cererile de transmitere în vederea executării a hotărârii judecătorești române în temeiul Legii nr. 302/2004	260
5.6. Audierea de către judecătorul de supraveghere a persoanelor deținute la solicitarea instanțelor de judecată	269
<i>Concluzii</i>	272
IV. Aspectele contencioase în procedura liberării condiționate	274
1. <i>Chestiuni generale</i>	274
2. <i>Scurte repere istorice despre liberarea condiționată</i>	279
3. <i>Influențe mai puțin cunoscute</i>	289
4. <i>Procedura în fața comisiei</i>	292
4.1. Aspecte introductive	292
4.2. Comisia de liberare condiționată.....	292
4.3. Procedura acordării beneficiilor în cazul elaborării de lucrări științifice	295
4.4. Ședința comisiei de liberare condiționată	297
4.4.1. Aspecte organizatorice prelabile ședinței	297
4.4.2. Desfășurarea ședinței comisiei de liberare condiționată	300
4.4.3. Adoptarea soluției în cadrul comisiei	302
4.4.4. Valorificarea activităților lucrative după analiza în comisie de liberare	306
4.4.5. Analiza condițiilor în fața comisiei	307
4.4.6. Cererea deținutului înaintată instanței ulterior analizei în comisie	312
5. <i>Procedura în fața instanței</i>	316
5.1. Aspecte privind competența instanței.....	316
5.2. Analiza în fața instanței	317
5.3. Termenul de reexaminare în procedura liberării	320
5.4. Termenul stabilit de comisie	321
5.5. Termenul de reexaminare stabilit de instanță	322

5.6. Momentul calculării termenului	325
6. <i>Liberarea condiționată și zilele compensatorii</i>	328
6.1. Contextul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și naționale	328
6.2. Consecințele zilelor compensatorii asupra liberării condiționate	335
6.3. Controverse din jurisprudența privind îndeplinirea fracției liberării condiționate ...	338
7. <i>Incompatibilitatea judecătorului de supraveghere</i>	346
8. <i>Probele în procedura liberării</i>	348
9. <i>Recunoașterea hotărârilor străine – dificultăți generate în privința liberării condiționate</i>	352
9.1. Menționarea datei liberării condiționate în hotărârea recunoscută	352
9.2. Beneficiile câștigate prin muncă	353
10. <i>Aspecte de drept comparat</i>	360
10.1. Italia	363
10.2. Franța	364
10.3. Spania	368
10.4. Olanda	373
10.5. Germania.....	374
10.6. Marea Britanie.....	374
10.7. Suedia	376
10.8. Statele Unite ale Americii	379
10.9. Analiza regretului săvârșirii faptei	382
11. <i>Proceduri speciale în liberarea condiționată</i>	388
11.1. Liberarea condiționată în situația condamnărilor pentru terorism	388
11.2. Liberarea condiționată în cazuri umanitare	392
<i>Concluzii</i>	394
V. Drepturile și obligațiile persoanelor private de libertate	396
1. <i>Considerații generale</i>	396
2. <i>Drepturile persoanelor private de libertate</i>	399
2.1. Libertatea conștiinței și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase	399
2.2. Dreptul la informație	401
2.3. Dreptul la consultarea documentelor cu caracter personal	403
2.4. Dreptul la asistență juridică	404
2.5. Dreptul la petiționare și corespondență	406

2.6. Dreptul la convorbiri telefonice	408
2.7. Dreptul la comunicări on-line	410
2.8. Dreptul la plimbare zilnică	412
2.9. Dreptul de a primi vizite și dreptul de a fi informat cu privire la situațiile familiale deosebite	413
2.10. Dreptul la vizită intimă	416
2.11. Dreptul de a primi, cumpăra și a deține bunuri	418
2.12. Dreptul la asistență medicală, tratament și îngrijiri.....	422
2.13. Dreptul la asistență diplomatică	426
2.14. Dreptul la încheierea căsătoriei	426
2.15. Dreptul de a vota	428
2.16. Dreptul la odihnă, repaus săptămânal și dreptul la muncă	429
2.17. Dreptul la învățământ	431
2.18. Dreptul la hrană, cazarmament și condiții minime de cazare	432
<i>3. Obligații și interdicții.....</i>	<i>437</i>
<i>Concluzii .....</i>	<i>444</i>
Concluzii generale	446
Bibliografie	450

Cuvinte cheie

Pedeapsă, penitenciar, executare, judecător de supraveghere a privării de libertate, regim, drepturi, interdicții, liberare condiționată

Rezumat

Lucrarea cuprinde o incursiune într-o „zonă” destinată persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate încercând să abordeze câteva dintre aspectele contencioase întâlnite pe parcursul executării închisorii. Chiar dacă titlul înclină către sfera specifică dreptului administrativ, în cuprinsul lucrării sunt prezentate litigii specifice dreptului procesual penal cuprinzând aspecte din vastul domeniu care reglementează executarea pedepselor privative de libertate, aspecte prezentate prin prisma mai multor chestiuni întâlnite în practica judiciară.

Despre un contencios al executării pedepselor, literatura juridică din țara noastră a scris încă din perioada de început a procedurii penale, când profesorul Vintilă Dongoroz afirma că incidentele la executare sunt rezolvate de către instanța judecătorească, deoarece au un caracter contencios aducând atingere însăși forței executorii a hotărârii, incidenței condamnării sau regularității executării.¹

După cum se poate observa și în cuprinsul lucrării, multitudinea chestiunilor juridice cu care instanța sau judecătorul de supraveghere se confruntă determină aducerea în atenție ceea ce afirma reputatul profesor Traian Pop, și anume necesitatea consacării unui al treilea cod alături de Codul penal și Codul de procedură penală, un cod dedicat executării pedepsei sau dreptului penal penitenciar. Chiar dacă încă de la momentul avansării acestor idei, reputatul profesor preciza faptul că nu pare apropiată recunoașterea unanimă a acestei ramuri, în același timp constata faptul că dreptul penal evoluează pe aceste trei ramuri – drept penal substanțial sau material (denumit și drept penal), drept procesual penal sau drept formal și drept penal penitenciar sau drept penal executiv în condițiile în care avem trei faze: cea normativă, abstractă cu incriminare și penalizare, faza activă a procesului sau judecății și faza executării.² În Franța, demersurile pentru adoptarea unui cod penitenciar au fost de lungă

---

¹ Tr. Pop, *Drept procesual penal, partea specială*, volumul IV, Editura Universul Juridic, 2019, p. 598.

² Tr. Pop, *Drept procesual penal*, volumul I, Ed. Tipografică SA Cluj, 1946, pp. 1-3. În prezent, această ramură este cunoscută ca drept execuțional penal.

durată, dar s-au finalizat nu cu foarte mult timp în urmă prin adoptarea acestuia la începutul anului 2022.³

Lucrarea este structurată pe cinci capitole, împărțite în secțiuni și subsecțiuni, iar partea de început a lucrării abordează prezentarea aspectelor istorice ale executării pedepselor privative de libertate și a modului în care au evoluat aceste pedepse. De asemenea, tot în cadrul primului capitol sunt abordate principiile de bază în domeniul executării pedepselor având în vedere utilitatea practică a acestora în legislația execuțională, acestea fiind adevărate repere după care se ghidează interpretarea și aplicarea normelor cu o mai restrânsă arie de reglementare. Prezentarea de debut cuprinde și organele de executare și totodată principalele reglementări naționale și internaționale în activitatea de executare. Analiza din cuprinsul lucrării include și sistemele penitenciare și modul în care acestea s-au dezvoltat pe parcursul timpului.

Prezentarea evoluției istorice în dreptul național și în dreptul comparat a fost considerată necesară pentru a observa felul în care sistemele procesuale aplicabile în executarea pedepselor se aseamănă sau se disting ori se influențează reciproc. Astfel, se poate observa cum prima generație de sancțiuni a constat în pedeapsa cu moartea și în aplicarea pedepselor corporale, apoi a devenit aplicabilă și deportarea care însemna la momentul respectiv moartea civilă. Generația a doua de sancțiuni s-a axat exclusiv pe privarea de libertate sub forma detențiunii pe viață, a reclusiunii și a detenției limitate (închisoarea). În prezent, în dreptul comparat sunt îmbrățișate variante de sancțiuni în care tehnologia este tot mai mult aplicată utilizându-se, spre exemplu, supravegherea electronică.

Această scurtă incursiune în istoria executării pedepselor privative de libertate făcută în cuprinsul primului capitol incluzând totodată și aspecte de drept comparat, permite observarea aplicabilității concluziilor unor studii din domeniul dreptului. Astfel, se observa cum dezvoltarea istorică poate impune forme juridice specifice care să asigure mai multă viabilitate și eficiență instituțională, iar factorul internațional poate să asigure o armonizare instituțională, care într-o epocă de mondializare și globalizare este o condiție *sine qua non* a progresului juridic.⁴ La nivel practic este vorba de o colaborare tot mai fructuoasă într-un domeniu care privește atât pe fiecare stat cât și întreaga comunitate internațională, cum este cel al combaterii fenomenului criminalității.

---

³ Codul penitenciar francez a fost adoptat la 1 martie 2022. https://www.enap.justice.fr/sites/default/files/note_synthetique_code_penitentiaire.pdf.

⁴ V. Hanga, *Dreptul și tehnica juridică – încercare de sinteză*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 18.

Această evoluție a pedepsei în decursul timpului poate fi remarcată și în sistemul penitenciar, sistem în care au fost adoptate multe reglementări în plan internațional și care au influențat mai multe legislații, inclusiv legislația națională. Dintre aceste reglementări în cuprinsul lucrării sunt abordate Regulile penitenciare europene care conturează standardele minimale în materia executării pedepselor și au fost preluate ca standarde naționale în majoritatea statelor membre. Pilonii principali pe care s-au fundamentat în timp aceste standarde privind condițiile de detenție au fost Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. De asemenea, sunt prezentate Regulile Nelson Mandela prin care sunt reconfirmate convingerea în drepturile fundamentale, demnitatea și valoarea persoanei umane, fără distincții de orice fel.

Reglementările internaționale admit faptul că închisorile sunt un rău necesar⁵ și este greu de imaginat o perioadă în care privarea de libertate, acum predominantă în legile tuturor țărilor să fie înlocuită cu o sancțiune de altă natură care, evitând în același timp relele inerente închisorii să ofere aceeași protecție socială sau un nivel chiar mai bun.⁶ Scopul fundamental al pedepselor privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni prin reabilitarea și reintegrarea socială a persoanelor condamnate, asigurându-se totodată, atenția necesară scopului de intimidare și avertizare proporțional cu gravitatea crimelor comise pe care orice sistem judiciar le cere.

Înainte de abordarea aspectelor contencioase, lucrarea expune avantajele și dezavantajele pe care privarea de libertate le are în societatea actuală. Privarea de libertate a devenit pedeapsa prin excelență a societăților civilizate datorită avantajelor aplicării acesteia. Aceste avantaje au în vedere faptul că este flexibilă și permite o individualizare generoasă în raport de circumstanțele personale ale condamnatului și reale ale faptei comise; apoi, este suficient de reversibilă și evită dezavantajele morale ale pedepselor corporale sau capitale; totodată, asigură o monitorizare eficientă a condamnaților și un control al procedurilor de reeducare, reabilitare și reintegrare socială a acestora; este valorificat potențialul economic al condamnaților în interesul societății; detenția permite neutralizarea temporară a indivizilor periculoși pentru societate cu costuri sociale acceptabile, fiind în același timp coerentă din punct de vedere juridic în condiții în care este expresia suspendării celui mai important bun al omului modern: libertatea; este îndeajuns de exemplară, având rol de intimidare a celor tentați

---

⁵ Afirmație regăsită în preambulul Legii generale penitenciare din 1979 din Spania.

⁶ Eric Hilgendorf, Brian Valerius, *Sanctiuni alternative în dreptul penal excluzând închisoarea și amenzile în anumite țări europene*, Ed. Duncker & Humblot Berlin, p. 101.

de comiterea de infracțiuni, prin suferința fizică și morală pe care o implică; este egalitară, toți condamnații resimțind la fel privarea de libertate.⁷

În contextul enumerării acestor avantaje, ar fi o naivitate să fie considerate suficiente măsurile alternative apreciate utile din punct de vedere economic și luate doar în scop de reeducare și reintegrare socială. Supraaglomerarea are consecințe covârșitor de negative pentru toți cei implicați în procesul de executare a pedepselor privative de libertate și costul încarcerării pentru o singură persoană este surprinzător de mare; apoi, un număr mai mare de deținuți necesită un număr mai mare de agenți de pază și o îmbunătățire a condițiilor de securitate fizică, dar cu toate acestea, analiza avantajelor și a dezavantajelor permite concluzia că nu se poate renunța la acest rău necesar, după expresia folosită de legiuitorul spaniol.

Evoluția istorică a pedepselor evidențiază maniera în care acestea au avansat și se poate afirma faptul că reforma penitenciară poate însemna reformă în societate, motiv pentru care trebuie să i se acorde atenția necesară, iar multitudinea de reglementări, atât naționale cât și internaționale evidențiază că reformele în sistemul penitenciar nu sunt ignorate. În categoria reformelor sunt incluse și modificările care au intervenit în ultima perioadă și care trebuie să continue la nivelul jurisdicției executării pedepselor.

Libera circulație a persoanelor și mărfurilor în Europa a condus și la răspândirea problemelor de natură penală, probleme care necesită soluții similare pentru o rezolvare cât mai eficientă. Domeniul executării pedepselor, domeniu care devine tot mai marcat de influența internațională trebuie să adopte și să aplice practici cât mai adaptate combaterii fenomenului infracțional care să își dovedească eficiența și să se aplice în domeniul contenciosului executării pedepselor.

În cuprinsul lucrării sunt prezentate în următorul capitol procedurile judiciare aplicate în perioada detenției începând cu momentul în care debutează executarea, respectiv momentul în care se emite mandatul de executare a pedepsei. Astfel, sunt expuse procedurile pe care le desfășoară judecătorul delegat cu executarea pedepselor din cadrul biroului executări penale după comunicarea hotărârii de condamnare. De la momentul emiterii mandatului de executare și al transmiterii acestuia sunt expuse detaliat procedurile care sunt urmate în cazul în care persoana se află în stare de libertate sau în cazul în care este arestată. Ulterior emiterii mandatului de executare și al încarcerării persoanei condamnate sunt parcurse o serie de

---

⁷ F. Ciopec, *op.cit.* p. 57.

proceduri care au în vedere individualizarea sau stabilirea și schimbarea regimului de executare, al gradului de risc sau al vulnerabilității persoanei în cauză. Sunt evidențiate și aspectele din „bucătăria penitenciarului” sau aspectele practice care stau la baza schimbării deciziilor privind regimul de executare a pedepsei și care, în general, au în vedere gestionarea numărului de deținuți din spațiile de deținere cât mai eficient.

De asemenea, este analizată procedura disciplinară care este una dintre cele mai importante proceduri desfășurate în mediul penitenciar. Această procedură este importantă prin prisma consecințelor pe care le are asupra drepturilor persoanelor condamnate și asupra posibilității persoanelor deținute de a beneficia de liberare condiționată. Aspectele practice care generează de altfel și situațiile contencioase în executarea pedepselor sunt abordate prin discutarea unor chestiuni cum ar fi, spre exemplu, evaluarea prezumției de nevinovăție în comparație cu prezumția de legalitate și temeinicie a raportului de incident întocmit în momentul constatării abaterii disciplinare.

În cadrul acestui capitol au fost punctate o serie de proceduri judiciare întâlnite pe parcursul executării unei pedepse privative de libertate, dar totodată s-a făcut referire și la aspectele de natură administrativă mai puțin evidențiate în lucrările care abordează procedura executării pedepselor privative de libertate. Pornind de la începerea executării pedepsei și stabilirea regimului de executare au fost analizate procedura stabilirii și schimbării regimului de executare și modul în care decurg alte proceduri care marchează pedeapsa privativă de libertate.

Totodată, este analizat un aspect care și-a pus amprenta asupra deciziilor de schimbare regimurilor în cursul executării unei pedepse privative de libertate. Astfel, chiar dacă la nivel teoretic pedeapsa poate fi executată în cadrul celor 4 regimuri de executare, la nivel practic această repartizare se decide de către administrația penitenciarului care are o marjă largă de apreciere în schimbarea regimului; această decizie are în vedere și gradul de ocupare al spațiilor de deținere la fiecare regim pe care penitenciarul îl are în gestiune sau în funcție de diverse alte motive.⁸

O intervenție legislativă în acest sector ar trebui să permită mai multă independență penitenciarelor în gestionarea numărului de deținuți la nivelul fiecărui regim de detenție, astfel că fiecare unitate să aibă posibilitatea să stabilească din numărul total de deținuți numărul celor alocați unui regim. Astfel, dacă administrația penitenciarului nu poate să refuze primirea unui deținut pentru executarea pedepsei, ar putea ca, în funcție de spațiile de deținere

---

⁸ Printre aceste motive se regădesc și folosirea deținutului la diverse munci în cadrul penitenciarului.

de care dispune să beneficieze de mai multă independență în stabilirea numărului de deținuți alocați unui regim fără a mai face demersuri la instituțiile superioare ierarhic cum se întâmplă în prezent.

Tot în cadrul aceluiași capitol este abordată contestația la executare, cea mai uzuală procedură întâlnită pentru rezolvarea chestiunilor care intervin în perioada executării pedepsei. Cazurile contestației la executare sunt prezentate prin prisma modului în care sunt analizate în practica judiciară.

Al treilea capitol abordează instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate pornind de la diferența dintre această instituție și judecătorul delegat cu executarea pedepselor. Capitolul prezintă originea și istoricul acestei instituții, dar sunt abordate și aspectele practice în legătură cu delegarea judecătorului prin prezentarea unor decizii care permit desfășurarea activității atât în cadrul instanței cât și al penitenciarului.

O parte importantă a acestui capitol este dedicată activității judecătorului de supraveghere și a chestiunilor care generează interpretări divergente în activitatea acestuia. Modul în care este reglementat locul executării pedepsei și maniera în care sunt aplicate aceste reglementări a reprezentat o sursă care a generat multiple nemulțumiri în rândul persoanelor private de libertate; printre aceste nemulțumiri, cele referitoare la competența soluționării acestora a necesitat intervenția Instanței Supreme.

Examinarea atribuțiilor acestuia, atât a celor de natură administrativă cât și a acelor de natură administrativ-jurisdicțională reprezintă o incursiune în contenciosul întâlnit în activitatea instituției. Lucrarea cuprinde aspecte practice din plângerile formulate de către persoanele private de libertate cu privire la regimul de executare, pornind de la momentul stabilirii acestuia până la diversele modificări care pot să intervină pe parcursul executării; apoi, sunt prezentate aspecte generate de plângerile formulate împotriva hotărârilor comisiei de disciplină, urmând ca ulterior să fie abordate atingerile aduse drepturilor persoanelor condamnate.

O privire de ansamblu, permite observarea rolului judecătorului de supraveghere al privării de libertate care se face remarcant, în primul rând prin intervenția pe care acesta o are în momentul soluționării plângerilor formulate de către persoanele private de libertate. Deciziile pe care acesta le ia cu privire la regimul de executare, cu privire la sancțiunile aplicate de către administrația penitenciarului și apoi, cu privire la drepturile asigurate sau încălcate de către aceeași administrație contribuie, în final, la atingerea scopului executării unei pedepse privative de libertate, în cazul fiecărui deținut. Aceleași soluții adoptate în

plângerile formulate contribuie și la o organizare eficientă a mediului penitenciar în unitatea de deținere, deoarece consecințele unei soluții de admitere în cazul unei plângeri formulată de către un deținut se fac simțite și în unitatea de deținere. Astfel, o consecvență a deciziilor adoptate în soluționarea plângerilor formulate de către persoanele private de libertate contribuie la o organizare a unității de deținere potrivit unor principii și linii directoare stabilite de către un magistrat. Faptul că un judecător își desfășoară activitatea permanent în interiorul unității de deținere, judecător care nu mai este obligat să desfășoare activitatea și la instanță, reprezintă un progres substanțial în dreptul execuțional penal care se resimte, în final și în atingerea scopului executării pedepselor privative de libertate aplicate tot de către un magistrat.

Aspectele care privesc atribuțiile administrative, chiar dacă nu generează un contencios la fel de amplu comparativ cu cel care face obiectul atribuțiilor administrative jurisdicționale sunt prezentate în cadrul unei secțiuni dedicate acestora. De asemenea, aspectele contencioase generate de cererile de transmitere în vederea executării hotărârilor judecătorești în temeiul Legii nr. 302/2004 sunt abordate prin prisma unor chestiuni întâlnite în practica judiciară.

Atribuțiile judecătorului de audiere a persoanelor condamnate și cele din cadrul procedurii refuzului de hrană sunt analizate în secțiunea dedicată atribuțiilor administrative. Aceste atribuții sunt abordate extrem de diferit de către judecătorii care activează în acest domeniu și a fost considerată utilă prezentarea acestora în contextul în care generează interpretări diferite în aplicarea dispozițiilor legale.

Apoi, lucrarea nu neglijează nici rolul pe care acesta îl are în cadrul comisiei de liberare condiționată prin organizarea ședinței și prin faptul că impune respectarea anumitor reguli aplicabile în cadrul ședințelor de judecată. Chiar dacă în prezent acesta nu are rol decizional, ca și propunere *de lege ferenda*, ar trebui analizată posibilitatea liberării condiționate a persoanelor private de libertate în urma unei analize care ar putea avea loc, într-o primă fază, în fața comisiei din cadrul unității de deținere (comisie din care nu trebuie să facă parte judecătorul de supraveghere și care își motivează soluția adoptată) cu posibilitatea formulării unei căi de atac la judecătorul de supraveghere și apoi la judecătoria din raza penitenciarului în cazul unei soluții de amânare. În cazul unei soluții de liberare condiționată, această decizie în cadrul comisiei ar trebui verificată de către judecătorul de supraveghere și apoi, de către judecătoria competentă. În situația admiterii căii de atac de către judecător și al dispunerii liberării condiționate, această soluție ar trebui confirmată și de către instanță.

Desfășurarea activității în mediul penitenciar, un mediu extrem de diferit de instanța judecătorească, presupune o anumită specializare în domeniu, iar delegarea pentru perioada de un an prevăzută în prezent în normele legale este redusă. Numărul celor care doresc să activeze ca și judecători de supraveghere în general este destul de redus, iar președinții curților de apel se confruntă de multe ori cu imposibilitatea identificării unui magistrat care să accepte delegarea la penitenciarele din cadrul curților de apel. În acest context, ar trebui analizată întocmirea la nivel național a unei liste cu judecătorii dispuși să activeze ca judecători de supraveghere titulari sau supleanți și cu penitenciarele în care aceștia doresc să își desfășoare activitatea. În acest fel, nu ar mai exista dificultăți pentru judecătorii de supraveghere de a-și efectua concediile legale atât de necesare și, astfel, s-ar rezolva această problemă.

Din punctul de vedere al judecătorului de supraveghere toată această perioadă de desfășurare a activității într-o unitate de detenție contribuie la o specializare în domeniul penitenciar, dar în același timp și are ca și consecință inevitabilă o deprofesionalizare față de activitatea desfășurată în cadrul instanțelor judecătorești. Astfel, revenirea la activitatea de judecător la instanță după încetarea delegării, presupune un efort care ar trebui compensat cu o perioadă de actualizare a cunoștințelor asigurată de către instanță și care nu trebuie să însemne neapărat concediu pentru studii.

Capitolul IV al lucrării prezintă procedura liberării condiționate în cadrul comisiei din cadrul penitenciarului și din instanța judecătorească. În partea introductivă a capitolului sunt prezentate câteva repere istorice ale liberării condiționate, atât la nivel național cât și internațional, context în care nu sunt omise anumite influențe mai puțin cunoscute pe parcursul evoluției instituției liberării.

Este prezentată în cadrul capitolului chestiunea zilelor compensatorii acordate persoanelor deținute care a reprezentat o sursă a divergențelor ce a necesitat intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție, dar și a Curții Constituționale.⁹ Interpretările abordate de către aceste instanțe în hotărârile pe care le-au emis au generat alte soluții divergente la nivelul instanțelor judecătorești. De asemenea, sunt prezentate dificultățile generate în procedura liberării condiționate în cazul hotărârilor judecătorești străine în care se menționează data liberării condiționate sau beneficiile câștigate prin muncă.

---

⁹ Este vorba de decizia nr. 7/2018 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție și de Decizia nr. 242/2024 pronunțată de Curtea Constituțională.

În cadrul secțiunii dedicate aspectelor de drept comparat este prezentată instituția liberării condiționate regăsită în alte țări europene sau americane, dar în același timp este prezentat și modul în care este evaluat de către comisii un criteriu care lipsește din legislația națională, și anume remușcarea sau regretul săvârșirii faptei. Legislațiile care prevăd un astfel de criteriu impun comisiilor de evaluare o sarcină dificilă, dar totodată și indică anumite modalități de analiză a îndeplinirii de către deținut a acestui criteriu.

Tot în cadrul secțiunii dedicate dreptului comparat au fost expuse și situațiile în care acordarea liberării condiționate este analizată diferit, cum ar fi condamnările în cazul infracțiunilor pentru terorism sau al cazurilor umanitare. Incidența tot mai crescută a cazurilor de terorism a determinat țările confruntate cu această problemă să își adapteze legislația într-o manieră cât mai eficientă pentru combaterea acestui fenomen. Au fost analizate dispozițiile legislației spaniole și franceze care impun condiții mai restrictive în cazul condamnărilor pentru infracțiuni de terorism. Tot în categoria procedurilor speciale regăsim legislații care reglementează derogări de la dispozițiile comune și permit liberarea în cazurile umanitare, chiar dacă nu sunt întrunite condițiile. Astfel de reglementări nu se regăsesc în legislația națională, dar pot fi o sursă de inspirație.

Fie că este privită ca măsură de politică penală¹⁰ ori ca mijloc de individualizare a pedepsei¹¹ liberarea condiționată este și o sursă nemijlocită a contenciosului prin importanța pe care o reprezintă pentru persoana încarcerată prin prisma dobândirii celui mai important drept de care a fost privată persoana aflată în detenție - libertatea.

Importanța unor reglementări, dar în același timp și a aplicării acestora într-o modalitate care nu conduce la rezultate diferite pentru persoanele aflate în situații similare este esențială prin prisma efectelor pe care le produce executarea unei pedepse privative de libertate asupra persoanei deținute.

Datorită acestui motiv este importantă intervenția legiuitorului care să punteze aspectele ce nu pot fi omise din cadrul unei ședințe de liberare condiționată. Ascultarea persoanei deținute în fața comisiei este importantă, iar absența unei prevederi legale exprese dă naștere în practică la modalități diferite de abordare a acestei posibilități în cadrul comisiei de liberare. O discuție cu deținutul în cadrul comisiei sau posibilitatea de a expune motivele pentru care un deținut dorește sau nu dorește liberarea condiționată sunt esențiale pentru conturarea opiniei membrilor comisiei. Acesta este momentul în care poate fi analizată

---

¹⁰ E. Dumbravă, *op.cit.*, p.11.

¹¹ A.D. Băncilă, *op.cit.*, p. 116.

perspectiva pe care o are persoana analizată de a respecta regulile de conviețuire în societate (cel puțin la nivel declarativ).¹²

În același timp, legiuitorul ar trebui să acorde posibilitatea refuzului liberării condiționate. Chiar dacă astfel de situații ar fi destul de reduse, nu trebuie ignorat faptul că executarea restului de pedeapsă în cazul revocării liberării condiționate poate reprezenta pentru anumite persoane un inconvenient.

De asemenea, legiuitorul ar trebui să detalieze modul de evaluare în cadrul comisiei de liberare al abaterilor disciplinare ridicate sau neridicate prin recompensare și să orienteze comisia în stabilirea termenului până la următoarea analiză în aceste situații. De asemenea, remarcăm necesitatea reglementării valorizării zilelor câștigate prin muncă după momentul analizei în comisia de liberare. În acest fel persoanele care au primit o soluție de amânare a liberării ar fi motivate în continuare să muncească.

Ultimul capitol este dedicat drepturilor și obligațiilor persoanelor private de libertate, iar abordarea acestor două subiecte în cadrul aceluiași capitol a fost considerată oportună datorită legăturii care există între ele din foarte multe puncte de vedere, dar în primul rând datorită faptului că în mediul penitenciar ambele reprezintă o sursă a contenciosului în care este implicat judecătorul de supraveghere. Această legătură o putem observa și în opțiunea legiuitorului pentru care reglementarea drepturilor și obligațiilor în Legea nr. 254/2013 ocupă un loc important în cadrul aceluiași capitol, respectiv Capitolul V al Titlului III din Legea nr. 254/2013. Dacă în cuprinsul art. 58-80 din Legea nr. 254/2013 legiuitorul a detaliat drepturile de care persoanele private de libertate pot să beneficieze pe parcursul privării de libertate, următoarele articole reglementează, obligațiile și apoi interdicțiile persoanelor private de libertate.

Dacă ne reamintim expresia celebrului Dante inscripționată la intrarea în infern („*Lăsați orice speranță, voi cei care intrați*”) remarcăm, prin contradicție, ideile novatoare care încearcă aplicarea unor mentalități noi personalului penitenciar și umanizarea regimului carceral prin recunoașterea și respectarea drepturilor deținuților, respectarea unui cadru de viață cât mai apropiat de cel existent în societate și menținerea legăturii cu familia. Printre primele măsuri care se dispun la primirea în penitenciar a persoanelor condamnate, se regăsește și aceea constând în informarea persoanei condamnate cu privire la drepturile,

---

¹² După cum am observat și în legislația altor țări este importantă expunerea unui scop în viață după momentul liberării.

obligățiile și interdicțiile persoanelor condamnate, precum și cu privire la recompensele care pot fi acordate, abateri și sancțiuni disciplinare care pot fi aplicate.

Capitolul V din Legea nr. 254/2013 abordează detaliat și succint drepturile persoanelor condamnate respectiv: libertatea conștiinței, a opiniilor și a credințelor religioase, dreptul la informație, dreptul la consultarea documentelor de interes personal, dreptul la asistență juridică, dreptul de petiționare și dreptul la corespondență, dreptul la convorbiri telefonice, dreptul la comunicări online, dreptul la plimbare zilnică, dreptul de a primi vizite și dreptul de a fi informat cu privire la situațiile familiale deosebite, dreptul la vizită intimă, dreptul de a primi, cumpăra și deține bunuri, dreptul la asistență medicală, tratament și îngrijiri, dreptul la asistență diplomatică, dreptul la încheierea căsătoriei, dreptul de a vota, dreptul la odihnă și repausul săptămânal, dreptul la muncă, dreptul la învățământ, dreptul la hrană, ținută, cazarmament și condiții minime de cazare. Respectarea acestor drepturi prevăzute de lege pentru persoanele condamnate este asigurată de judecătorul de supraveghere a privării de libertate, fiind în același timp și limitată doar la drepturile menționate.

Aceste drepturi sunt complinite și cu drepturile enunțate în dispozițiile generale ale legii, mai precis, respectarea demnității umane (art. 4), interzicerea supunerii la tortură, la tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente (art. 5), interzicerea discriminării (art. 6) care împreună cu toate drepturile civile și politice care nu le-au fost interzise prin hotărârea definitivă de condamnare reprezintă drepturi care pot forma obiectul unei petiții la judecătorul de supraveghere.

Prezentarea acestor drepturi și obligații este abordată prin prisma aspectelor contencioase întâlnite în practica judiciară, iar pe parcursul acestei prezentări s-a putut observa faptul că soluțiile identificate în jurisprudență la problemele invocate au generat o practică judiciară destul de diferită. Chestiuni cum sunt atingeri aduse dreptului la vizită prin prisma executării pedepsei privative de libertate într-un penitenciar situat departe de localitatea de domiciliu invocate de către deținuți în plângeri sunt soluționate de către judecătorul de supraveghere prin analiza atingerilor aduse dispozițiilor Convenției Europene deoarece în normele naționale nu există prevederi legale care să menționeze respectarea dreptului la vizită prin prisma aspectelor invocate. Astfel, dacă posibilitatea de a contesta locul executării pedepsei a generat un contencios care a necesitat intervenția Instanței Supreme, atingerile aduse drepturilor trebuie analizate foarte atent de către judecători și instanța competentă în contextul în care astfel de nemulțumiri ajung adesea în fața instanțelor europene. În astfel de situații trebuie să intervină legiuitorul prin modificări legislative și să prevină o practică divergentă în analiza drepturilor persoanelor deținute.

Reglementările referitoare la obligațiile și interdicțiile persoanelor condamnate lasă o marjă destul de largă de interpretare în anumite situații organelor administrative, astfel că reprezintă o sursă a contenciosului generând o practică divergentă în instanțe și în același timp la nivelul birourilor judecătorilor de supraveghere. Consecințele asupra persoanei deținute pot fi destul de importante în contextul în care, spre exemplu este considerată atitudine necuviincioasă o anumită exprimare frecvent folosită de către deținuți și se aplică o sancțiune în cazul unui deținut, în timp ce față de alți deținuți nu este aplicat tratamentul sancționator similar, așa cum se întâmplă spre exemplu, în cazul sancțiunii de atitudine necuviincioasă.

Intervenția legiuitorului în detalierea și clarificarea unor astfel de reglementări ar contribui, pe lângă evitarea unei practici divergente și la atingerea scopului executării pedepsei. Pentru aceasta, necesitatea unor reglementări cât se poate de clare, mai ales în cazul celor care privesc sancțiunile este esențială. Totodată, și reglementarea drepturilor persoanelor deținute trebuie analizată extrem de atent în contextul în care se execută o pedeapsă privativă de libertate, iar scopul acesteia prevăzut în norma legală trebuie să fie atins la momentul eliberării (sau cel puțin trebuie să se depună eforturi pentru a fi atins în perioada executării pedepsei).

Summa summarum, pe tot parcursul prezentei lucrări am încercat să punctez unele dintre problemele divergente care reprezintă o sursă a contenciosului în perioada executării pedepsei privative de libertate. Numeroasele reglementări pe care le regăsim în domeniul executării pedepselor îngreunează uneori o practică judiciară unitară și facilitează în acest fel dezvoltarea unui contencios tot mai amplu. Soluțiile care pot fi identificate sunt în sarcina legiuitorului, dar totodată și a practicienilor cărora le revine sarcina aplicării dispozițiilor legale.